

IZBOR

iz listova i časopisa

ALFABETSKE VARIJACIJE
NA FUGU KRLEŽIANU

MARCO RISTIĆ: „CELINA Krležinog dela svedočanstvo je o Krleži, ali i o vremenu i prostoru u kojima on i mi živimo, o čoveku kakav je i kakav će biti kada stigne — ne kažem ako, nego KAD stigne na sastanak koji je samom sebi začinio...“

COVEK ČEKA, samootudjeni čovek čeka na samog sebe, i sa tim što na sebe čeka, na „po-novo osvajanje svoje suštine“ (ako kaže mladi Marks), samim tim što je sebi zakazao sastanak, iako još nije stigao, on je već tu. Iza svega, pred svim, iznad svega: prevažici samootudjenje ono, iz Skerka u Petrici Kerempuhu, što govori, „jen frater pavlinec, z čubom kak mlinac!“

*Ja se izčlovećujem,
Clovečansku narav kak srab
[smardjuvam slaćim
Dijakima laži za istine tolmacim...*

Jos 1915 pisao je Krleža: „Čovjek raste kao jablan: visoko smjelo. Covjek-jablan odbio se od zemlje, raste u oblike, razgovara sa gromovima. Covjek-jablan pre-rast će ovo što se zove: biti dolje na zemlji. A dolje na zemlji, to je sve ovo danas (1915): bogovi, kasarne, robovi, ludnica. „A mladi Marks kaže: „Čovjek prisjava sebi svoju svestrano suštinu na jedan svestranu način, dakle kao ce-lovit čovek...“

ENCIKLOPEDISTA, u pravom, u etimološkom i istorijskom, dicerovskom smislu reći, Krleža je to već davno daleko pre nego što je postao direktor Leksikografskog zavoda PNRJ i glavni urednik Enciklopedije Jugoslavije. Prevashodno enciklopediski duh, znanja, pamćenja i sistematično-sti sasvim izuzetnih, upravo jedinstvenih, ali enciklopediski duh koji je suprotnost od jedne stične aglomeracije činjenica, duh prevashodno dinamičan koji sve ozivljava, razgara, razgaljuje, ži-gači do enciklopedisko i stvaračko naviranje pećatom nesvodljivo ličnim, nezamenljivim, i koji se ni sa jednim drugim ne može uporediti...

VOLJA je bila od prvog trenutka jedan od bitnih elemenata Krležinog delovanja, kao književnina i kao čoveka, vola kojom je uvek, u svim, pa i najtežim okolnostima, znao da organizuje stvari oko sebe i svoje biće, što nije malo poduhvat za nekoga ko je u toj operaciji i subjekt i objekt a čije je psihičko biće tako složeno, tako osjetljivo, tako bogato...
(„NIN“ br. 465, 29 novembar 1959)

NEKORESPONDENCIJA S KORESPONDENTOM

OSKAR DAVIĆO: „... Ne angažovati sve snage danas za osvajanje sve novog u novom i višem intelektualnom nivou nacije, go-rniti silom jermilovskog uplašenog nekušnu savremenu uluku da čeka pred vratima svog vremena još koju deceniju, znači raditi isto što i holički bosovi koji, izgavarajući se na publiku koja da voli šund, limunadu i brutalnost, liferuju šund, limunadu i brutalnost i time nameće ono što publični ne treba: malogradjanski lenjost u raskorak sa stvarnim uku-som ove čovekove epohе. Produc-enti filmova ne vide dalje od nosa u sefu i interesa tog nosa i tog sefa. Komunisti treba da vide i vrlo daleko: pre svega da ne beže od otpora koji će dati deo publike obučene na gerasimovskim platnima da plijuje Sagala i Pikasa i deo inteligencije školova-ne na timofejevinu. To kažem iz mnogih razloga. Jedan: ti otpori su amortizovani; drugi: pre-dupredst treba nezadovoljstvo kojeg situacija da izazove ono što umetnički živo neće hiteti da se većito prilagodjuje degradaciji nacije i njene umetnosti a neće znati kako da ostane samo kod likvidacije niskih merila kojim se vreduje umetnost, upućena da ponavlja sablonke kica, a ne da žuri u otkriću što mreže nema još...“

Covjek nemá razloga da se, kad ga nikto ni ništa ne šiba po usini i ustima, peva drukčijim no što se oseća. Osvajajući sebe, na putu suprotnom degradacijama u koje su ga desno i levo saterala otuđenja, na povratnom i prevazila-žecem putu sebi, čovek u procesu razotudjenja biće totalan kakav
(„NIN“ br. 465, 29 novembar 1959)

stvarno jeste bez obzira ne sliku koju mu nude ogledala iskrivljena u emocionalne širine ili u cerebralne visine. Njegov umetnički lik mora da je definiran u svojoj potpunosti toliko koliko u tom času ima sazajnijih i emotivnih mogućnosti da to bude, da bi u sledećem to bio drukčije i više...“

Nužna je opsesija čovekovim progresom da bi se njegovi posupci mogli da sagledaju takvim kakov i jesu: ukrašeni mnogostruko i svestrano neprekidnim pro-tivurečnjima jedne bitke za osva-janje sebe punog danas, potpu-nej razudjenog sutra. Gore i do-le. Levo i desno. Nepodeljena geo-grafski ljudska nedeljivost,

(„Delo“ br. 12, decembar 1959)

1001 DEFINICIJA

JULIJAN PŠIBOS: „... Sta je daleke poezija? Ima definiciju. Ali, iako je izvesna, kao umetnost reći ona vredi jedino u slučaju kad pretstavlja stalnu obnovu, unošenje novih sredstava za iz-razavanje naših osećanja, želja i poletja naše maště. Ona je stalna revolucija, obaranje i odbacivanje starih umetničkih konvencija, ali i stvaranje stalno novih konvencija. Na taj način i pronalasci u domenu jezičkih izraza odgova-ruju uvek promenama u lirskoj situaciji, kao ekvivalentnom mor-alnom i emocionalnom stanju u čemu kad takvu situaciju hoćemo da izrazimo.“

Zašto je revolucija izražajnih sredstava stalna pojava? Jer se radija iz poletja ka apsolutoj slo-bodi, ka takvom potpunoj huma-nizmu u kome svaki naš plemeniti snovi mogu biti realizovani.

Jedan naš veliki pesnik rekao je: pesnik je organizator nacio-nalne maště. Podvlačim maště, a ne direktnog praktičnog života. Jer simplistički kultura, koje često zovu socijalističkim realizmom, žalebi li da svedu ulogu poezije na plameni govor na mitingu. Poe-zija deluje dublje i trajnije. Ona otkriva nove smislove u svetu maště i osećanja, ona menja mor-alni i emocionalni stav čovekov.

Simplističke poezije su na opti-mističku i pesimističku poeziju... U umetnosti, dostojnoj te reći, možemo otkriti samo teški opti-mizam. To je jedan moralni stav koji poznaže sumrje i nade. I tek pošto se pobede sumnje možemo stići do teškog optimizma. On ne propoveda slepu veru... jer po-znaje cenu ljudskog života...“

(„NIN“ br. 465, 29 novembar 1959)

OPRUGE

stare su babe
sjedite u parku
i slušate bubanj
kako sestra seninu kitnu
i razigrava zdravobinu mladih nogu

u gostonicu kraj autostrade
izletnici su
tivoli
oslobodjeni
sarača
provincijskog

u oar se nismo popeli
gore je aristokracija
koja muze
ukusna pića
i bezukusne riječi
svako je divljaštvo bolje
od skorunovnog pulsa
i neuspjela

poliuspjele
teatralnosti
tko nama šta može
ima li itko živ ili mrtav
koji nam može
zabraniti
ljubav
i širokogrudje
ima li itko živ ili crknut
koji nam može odrezati
grloglasje
i parove
medvednjih
nogu
i ruku
vrijezde su došle u naše oči
naša čela su mirna

marina ima tijelo
ko miris je loje šume
djevojke su lijepo
ko bijeli
cirostratus
ali nam misli
neće
otpasti
u
grob

autobusi su crveni
i stoje
u stavu
čekanja
kao žene
kad čekavaju
muški tvrdoblast

netko je surao trubu
i oni koji su ga slušali
imali su u centru lubanje
izvor
toploslatke pospanosti
svi su populi
mjesecévine
i dobiti su poput
malih
mekanih
matiča

riječi leti u granje
proroci rasklapaju uha:
svi su žedni
ko tavanske daske
naših
mladih
krovriječi
srcořicej

Alojz MAJETIC

IZ REDAKCIJE

Obaveštavamo sve naša pre-platnike, čitaocu i revizore da će preplatiti na „Polja“ u 1960 godini iznositi 300.— din., a pojedinačno list će se prodavati po ceni od 30.— din.

Preplatiti slati na adresu: NIP „Progres“, Novi Sad, tek račun br. 151-11/1-514, s naznakom „za Polja“.

Komplet „Polja“ za 1958 i 1959 godinu mogu se dobiti po ceni od 100.— din. Porudžbine slati na adresu: Administracija „Polja“, Novi Sad, Maķsimka Gorkog 20/1.

REDAKCIJA OVOG BROJA
ZAKLJUČENA JE 25 DECEM-BRA 1959 GODINE

(Potomkinova selo (skraćeno); Nad-realizam danas i ovde, junij 1932, broj 3)

Djordje JOVANOVIĆ

TRAJANJA

O DEKADENTSTVU I O MOJOJ GENERACIJI

... Nosioci postojećeg društva imaju spremne uloge za sve one koje mogu da iskoriste i koji pripadaju da budu iskorisceni. Ako je neko već umoran, ili presićen maškar samo nekim oblicima buržau-askih draži, ako je neko skoro satrven, ali nespособан da uvidi odakle mu dolazi ta satrvenost, tada se on iskorisćava kao odgajivač sopstvenog umora, sitosti, očajanja, satrvenosti. U tome je i uloga dekadentstva u umetnosti, verno svedočanstvo umora i de-generacije vladajuće klase, svedočanstvo i toga da taj umor i ta degeneracija povlače za sobom i sve one koji se nisu suprotstavili toj klasi mada bi mogli biti njeni stvarni protivnici. Pesimizam je azbuka dekadentstva, mada nije retkost da ovo koketaju i sa tro-mišem, svačim zadovoljnjem, pomir-ljivim optimizmom. Postojaće još dugo leibnitovsko pasivno uverenje da je sve najbolje u najboljem od moduših svetova, postojaće isto tako i razna voltaireovska candideovska mrzvoljovana pobijava-nja ovog stava, koja su samo jedno drugi lice istog oportunitizma...

Cimi se da pripadam najmlađoj generaciji koja je stupila u taj tako zvani javni život čija mi je javnost velika tajna. Mada u prvi mah izgleda da je klasno opredeljenje dosta precizno, uvi-dja se da su baš oni „socijalni“

mладi pobornici čak i slabo obavešteni, a da se o njihovoj ideološkoj izgradjenosti ne može ni go-voriti. To opredeljenje je većinom posledica afektivno-pubertetskih ne-pobuda, a zato što su ideološki ne-stabilni, njihova delanja je obično promašeno. I oni su mahom pesimisti. Kad jedan bedni K.N. M. ledeće to je samo smešno, ali kada, na primer, izvezni socijalni čelije, i ove najmladje generacije o kojoj je reč, kao Djilas i Zogović desperiraju, to znači njihov neupotrebljivost, da kažu takvih za ono što je njima, dakle i meni, stalo da budemo upotrebljeni. Najzad, ako bi se čak, bez ikakve diskusije, primilo da je naša generacija u mnogome dekadentska, to nikako nije raz-log da naša pisanja budu svedena samo na slikanje tog dekadentstva. Čak i od ovakve literature kakvu smo mi u stanju da stvaramo, zahteva se da doprinese menjanju postojećih, nametnutih odnosa oko nas.

„Nihilističko razmišljanje o be-smislenosti svoje vlastite funkcije, to je moja najslabija strana i ni-tek slučajno da je moja lirika u glavnom lirika umora, dosade i rezignacije. I kad god uzimam sa svoga stola po koji novi rukopis, imam osjećaj da je potpuno sve jedno hoću li ga sada baciti kroz

proroz u tminu ili ga odnijeti pod rotacioni stroj; trenutačni osjećaj suvišnosti sebe sama u jednoj praznini, to je moja najslabiji i naj-sramotniji lajmotoj. No baš iz toga rovanja po svojim najslabijim stranama dijalektički se u meni razvija i druga strana moje pri-rose i u svu više raste iz mene volja da to svladam, da to prerastem i da se od toda iscipljem do celovitije celine, koja ne će biti samo šti-muning nego stvarnost, i ne samo stvarnost moja lična, nego stvarnost čitave sredine, u kojoj sam imao čast da su rodim. I upravo to stvaralačko delanje je obično promašeno. I oni su mahom pesimisti, a zato što su ideološki ne-stabilni, njihova delanja je obično promašeno. I oni su mahom pesimisti. Kad jedan bedni K.N. M. ledeće to je samo smešno, ali kada, na primer, izvezni socijalni čelije, i ove najmladje generacije o kojoj je reč, kao Djilas i Zogović desperiraju, to znači njihov neupotrebljivost, da kažu takvih za ono što je njima, dakle i meni, stalo da budemo upotrebljeni. Najzad, ako bi se čak, bez ikakve diskusije, primilo da je naša generacija u mnogome dekadentska, to nikako nije raz-log da naša pisanja budu svedena samo na slikanje tog dekadentstva. Čak i od ovakve literature kakvu smo mi u stanju da stvaramo, zahteva se da doprinese menjanju postojećih, nametnutih odnosa oko nas.

To piše Krleža (*Moj obračun s njima*), nesumnjivo najznačajnija književna figura ove zemlje, od Cirila i Metodija do danas. To piše Krleža, koji je, verovatno, naj-više uticao na najmladje genera-cije, uticao baš u smislu pomenutoj opredeljenju. Evo dokumenta da smo prisiljeni da se borimo na dnu fronta. Spolja imamo društvo, ovo društvo koje nas zatrava u niz polačavanja. Ali ovim nije sve svršeno. Iznutra imamo svoje („svoje“) ja opterećeno tim spolj-

nim ropstvom. Ono gradi, ono se zavarava da gradi jedan nov svet za sebe, ono se teši prividnom slobodom, prividnom osvetom koju ume da stvari. Tu je početač evropskog individualizma, solipsizma, idealizma, pesimizma, dekadentstva. To je kočnina naše pune i prave reakcije na ono što nam se svakodnevno natura. Taj individualizam, u raznim svojim vidovima, koji vodi u pesimizam, o-tvoren ili veštvo skriven, isto je ta-ko naš nepriyatelia (kao i onaj protivnik iz spoljnog sveta). Tek po-bedom nad njim oспособljeni smo za glavnu borbu.

Kolektivni, borbeno-prevratnički optimizam danas je naš jedini stav.

Djordje JOVANOVIĆ

15